

Procesi globalizacije - razvoj i posljedice

Oršolić, Josip

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:591702>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

"Dr. Mijo Mirković"

JOSIP ORŠOLIĆ

PROCESI GLOBALIZACIJE, RAZVOJ I POSLJEDICE

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

"Dr. Mijo Mirković"

JOSIP ORŠOLIĆ

PROCESI GLOBALIZACIJE, RAZVOJ I POSLJEDICE

Završni rad

JMBAG: 0303066550, redoviti student

Studijski smjer: Turizam

Predmet: Makroekonomija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Makroekonomija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Dean Sinković

Pula, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisan Josip Oršolić, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera Turizam ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Josip Oršolić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom "Globalizacija" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis:

SADRŽAJ

UVOD	1
1. GLOBALIZACIJA.....	3
1.2. POVIJEST GLOBALIZACIJE.....	5
1.3. GLOBALIZACIJA I NERAZVIJENOST	7
2. ASPEKTI GLOBALIZACIJE.....	9
3. GLOBALIZACIJA – UZROCI, POSLJEDICE, POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI	11
4. EKONOMSKA GLOBALIZACIJA	15
4.1 GLOBALIZACIJA COVID-19.....	17
4.2 SAD vs KINA.....	18
5. ANTIGLOBALIZACIJSKI POKRET.....	20
6. ZAKLJUČAK	25
SAŽETAK.....	27
SUMMARY	28
POPIS LITERATURE:	29

UVOD

Termin globalizacija se pojavljuje prvi put u *US English Dictionary* 1961. godine. Globalizacija potječe od engleske riječi „*the globe*“ što znači Zemlja, zemaljska kugla, okruglo, pri čemu globalizacija obuhvaća sve društvene procese i odnose koji imaju globalni karakter, koji se manifestiraju u svim aspektima svjetskih zbivanja. Globalizacija predstavlja povezivanje koja prelaze okvire državne granice, a cilj im je povećavanje ekonomskog rasta i bogatstva. Ona upućuje na sliku svijeta kao zajedničkog prostora u kojem postoje tehnološke, političke, ekonomske i ekološke niti koje su međuzavisne i isprepliću se ogromnom brzinom poništavajući geografske udaljenosti. Dakle, možemo zaključiti da je osnovno obilježje globalizacije tehnološka revolucija, odnosno stvaranje globalne ekonomije sa svijetom bez granica i univerzalnom kulturom jednakih oblika, moderne tehnologije, tržišne ekonomije i demokracije. Mogli bi reći da globalizacija za krajnji cilj ima stvaranje jedinstvenog privrednog sistema.

Kao i u svemu, i u globalizaciji imamo osobe koje smatraju da je dobra, i osobe koje smatraju da je loša. Pristalice globalizacije smatraju da je to program koji vuče prema društvenom programu u svim njegovim aspektima da svi postanu bogatiji. Dok na drugoj strani postoje oni koji smatraju i vjeruju da je globalizacija isključivo „Amerikanizacija“ i da doprinosi podjelu i sukob civilizacija. Za pozitivne ona je civilizacijski napredak, dok je za negativce sila koja produbljuje jaz između bogatih i siromašnih.

Pod globalizacijom se može podrazumijevati i širi, dalekosežniji proces, proces koji zahvaća gotov sva područja života i u skladu s time nadilazi nacionalne granice. Taj proces, primjerice, zahvaća životna područja znanosti, tehnike, komunikacije, sredstava masovnog priopćavanja prometa, masovnog turizma, politike te, naravno, kriminala, tako da se u tom smislu može govoriti i o globalizaciji kriminala. Osim značajnih promjena koje je globalizacija proizvela na političkom planu države, važan je i ekonomski aspekt promjena. Ekonomska globalizacija predstavlja stvaranje jedinstvenog svjetskog tržišta. globalizacija ekonomskih tokova je danas najviše izražena i to je upravo ono prvo na što se pomisli kada se o samoj globalizaciji govori.

Bitno je napomenuti da globalizacije nije sve zemlje zahvaćala jednakom brzinom. Brže su se mijenjale one naprednije, modernije, dok su tradicionalnije zemlje u taj proces ulazile puno sporije- Hrvatska nažalost spada u onu skupinu zemalja koje je proces globalizacije zahvatio kasnije jer nije bila dovoljno razvijena da se nosi sa izazovima globalizacije. Postsocijalističko društvo Hrvatske teže se uspijeva prilagoditi standardima kapitalizma koje globalizacija nameće.

1. GLOBALIZACIJA

Danas gotovo da ne postoji jezik u kojem ne postoji riječ za pojam globalizacije, ali odmah na početku treba istaknuti kako sama riječ i nije toliko nova, s obzirom da potječe iz 40.-ih godina prošlog stoljeća gdje su je izmislili Reiser i Davies – *globalize*. No, za njih je ta riječ označavala „planetarnu sintezu kultura u globalni humanizam“¹. Tada je riječ *globalize* predstavljala određenu vrstu želje ili nade, nego što je bio odraz stvarnih te realnih pokazatelja i odnosa u svijetu. Globalizacija se pojavljuje prvi put u *US English Dictionary* 1961.godine, a prvi je koristi Ronald Robertson u svojim radovima, 1966. i 1968. godine.

Globalizaciju možemo definirati kao proces ekonomskog, političkog, socijalnog i kulturnog djelovanja na razini višoj od nacionalne, koji na globalnoj razini mijenja utemeljene političke, privredne, socijalne i kulturne odnose. Nju možemo definirati i kao prostorno i vremensko smanjivanje koje je povezano s mogućnošću ubrzane komunikacije, što omogućuje ubranu razmjenu znanja i kulture.² Može se reći kako je globalizacija proces (ili skupina procesa) koji uključuje transformaciju u prostornoj organizaciji socijalnih odnosa i transakcija – određenih u terminima njihovog opsega, jačine, brzine i utjecaja – generirajući transkontinentalno i međuregionalno kretanje, reže aktivnosti, interakcije i upotrebe moći.³ No bitno je napomenuti da termin globalizacija ima široku primjenu. Sve je više akademske i popularne literature koja se bavi upravo ovakvom vrstom tematike, ali usprkos tome, precizna definicija globalizacije ne postoji te tako nailazimo na brojne definicije. Ovisno o znanstvenom području, pod pojmom globalizacije se vode potpuno različite pojave i procesi međunarodnog povezivanja na područjima politike, gospodarstva, kulture, obrazovanja, i drugo. Zavisno od političkog i teorijskog pogleda pojam se promišlja i ocjenjuje kao moguća opasnost ili izazov modernizacije. Teorijski i praktično se očitovanje globalizacijskih trendova može uočiti u tri podsustava djelovanja na svjetskoj razini: u ekonomiji, politici i kulturi. Ali bitno je napomenuti da globalizacija sadrži pet dimenzija, od kojih su: društvo, politika, ekonomija, kultura i životna sredina.

¹ Scholte, J. A., 2000., *Globalization – A Critical Introduction*, London: Macmillan Press LTD., str. 16

² <https://globalisationguide.org/>, What is globalisation

³ <https://elektronickeknjige.com/knjiga/simlesa-drazen/cetvrti-svjetski-rat/globalizacija-i-antiglobalizacija-br-mitovi-i-stvarnost/>, Globalizacija i antiglobalizacija

Neizbježne i najznačajnije promjene se očitavaju u ekonomiji i politici, dok nešto manje u kulturi. Posebnost globalizacije je što se dimenzije ne mogu striktno odvojiti jedna od druge, već su ovisne jedna o drugoj i nadopunjuju se, na primjer gledajući globalni problem zaštite okoliša ne može se promatrati odvoje od politike i ekonomije. Globalizacija je posebna upravo zbog djelomične povezanosti njezinih podsustava.

Osnovni pogledi globalizacije su ekonomski i politički odnosi koji se razvijaju između zemalja i regija i sve više čine okvir nekoj vrsti kulturnoga međusobnog približavanja u kojemu izvjestan broj istih vrijednosti prolazi kroz više zemalja. U tom kontekstu globalizacija znači da zemlje u svijetu u gospodarskom pogledu rastu zajedno, da se tržišta međusobno više povezuju, te da pokretljivost proizvodnih čimbenika rada i kapitala raste preko nacionalnih granica.

Proces globalizacije se često prikazuje kao široki spektar mogućnosti za sve, uspostavljanjem ekonomskih principa na osnovu trgovinske deregulacije, maksimalne integracije svjetskog tržišta fleksibilnošću radne snage u pogledu najamnima i ponude rada, privatizacijom i deregulacijom. Globalna ekonomija je sustav kojeg stvaraju globalna proizvodnja i globalne financije. Nastala su velika poduzeća i banke koje posluju nezavisno od država i imaju svoje podružnice u svim dijelovima svijeta. Ekonomska globalizacija, u ime i za dobrobit svjetske zajednice, se nudi kao univerzalna, spasonosna, dobronamjerna, ne problematična, opravdana... No brojni dramatični događaji suvremenog svijeta pokazuju se kao nova ekonomija znanja, i pomoću profinjenih i grubih načina postupanja, pretvaraju je u opasnu i u velikoj mjeri obmanjujuću ideologiju koji počiva na moći velikog biznisa, otvorenih i prikriivenih komercijalnih interesa, itd.

Pod političkom globalizacijom podrazumijevamo jedinstvenost i proturječnost politika i političkih odnosa koji postoje u okviru i između država, saveza država i regija. ona se odnosi na prijenos mjesta donošenja odluka s državnih na međunarodne organizacije i institucije. Takav način prijenosa se ostvaruje međudržavnim integracijama (EU, NATO) i uređenjem svijeta kao globalnog građanskog društva koje promovira univerzalna ljudska prava i vladavinu zakona. Zadatak političke globalizacije je pokušati predvidjeti razvoj društva i pronaći put demokratskog dijaloga i solidarne suradnje, također ima i velike funkcije u održavanju mira, zbližavanju naroda njihovih kultura i civilizacija.

U drugoj polovici 20. stoljeća nastao je novi ekonomski pojam tzv. globalizacija. Ona predstavlja povezivanja koje prelaze okvire nacionalne države, a tvoje je događaji i slike, pokreti i životopisi.

1.2. POVIJEST GLOBALIZACIJE

Pojavi globalizacije je najviše pogodovala situacija nakon Drugog svjetskog rata, osobito u Europi. Europske zemlje, neke su tada bile potpuno razorene, ali novčano potpomognute od strane SAD-a, započinju proces međusobnog povezivanja. Ciljevi tog povezivanja su bili izbjeći daljnja međusobna neprijateljstva i stvoriti Europu u kojoj će se sve zemlje međusobno slagati i pomagati si. Takva politika je bila poticaj i ostalim državama svijeta, te je na kraju dovelo do svijeta kakvog danas poznajemo.

Kada govorimo o nastanku globalizacije bitno je spomenuti GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade*) i njegovo značenje – smanjivanje trgovačkih carina među zemljama, što je pridonijelo boljem međusobnom trgovačkom povezivanju. GATT je osnovan 1948.godine i temeljio se na klauzuli o najvećim pogodnostima, i iz nje proizlaze tri temeljna načela: načelo recipročnosti, načelo liberalizacije i načelo nediskriminacije.⁴

Načelo recipročnosti se odnosilo na to da trgovačke olakšice koje potpisnice GATT-a priznaju jedna drugoj, moraju biti jednake za obje strane. Načelo liberalizacije je podrazumijevalo postupno smanjivanje carina, a načelo nediskriminacije da se dvostruke carinske olakšice moraju primijeniti na sve članice GATT-a.

Danas GATT većina poznaje pod imenom WTO – *World Trade Organization*. Do promjene imena je došlo 8. prosinca 1994.godine na kraju urugvajskog pregovora i ministarske konferencije u Marakeshu. WTO je počeo djelovati odmah godinu nakon, a financira se doprinosima od trgovačkih udjela među članovima. Danas broji čak 164 države u svom članstvu.

⁴ <https://www.thebalance.com/gatt-purpose-history-pros-cons-3305578> , GATT: definition, purpose, history, pros and cons

Za samu povijest globalizacije je bitno spomenuti i održanu prvu konferenciju, u gradu Bretton Woodsu, New Hampshire, SAD, 1944. godine koja je za cilj imala isplanirati budućnost svjetske ekonomije i političke situacije. Druga konferencija koja je uspostavila sustav UN-a se održala u San Franciscu 1945. Međutim, institucije koje su uspostavljene na konferenciji u Bretton Woodsu danas imaju važniju ulogu u svjetskoj ekonomiji i politici. Te institucije su:

1. Međunarodna banka za rekonstrukciju i razvoj (IBRD), poznatija kao Svjetska banka, uspostavljena sa ciljem da pomogne plaćanje ponovna izgradnje ratom razrušene Europe
2. Međunarodni monetarni fond, čiji je cilj unapređivanje međunarodne monetarne suradnje, olakšavanje međunarodne trgovine, posuđivanje novca državama članicama da bi im se pomoglo u smanjenju nacionalnog duga
3. Međunarodna trgovinska organizacija.

Navedene institucije, tzv. Bretton Woods institucije, su izvor i stup globalne ekonomije. Danas najpoznatiji ekonomist, Adam Smith, tvrdi da pod uvjetom potpune slobode će tržište dovesti do savršene jednakosti svih ljudi. Ako dopustimo da se države upletu time zanemarujemo prava čovjeka na upravljanje privatnim vlasništvom i štetimo zajedničkom interesu, jednostavnije rečeno, sprječavamo dolazak savršene jednakosti. Problem u tome je što će netko bogat smatrati za siromašne da je dobro što je on bogat, budući da će navodno 'nevidljiva ruka' sve izravnati. Iz navedenog razloga razmišljaju kako siromašnima nije potrebno pomagati jer se time upliće u slobodu tržišta i onemogućavamo dolazak do jednakosti. To je takozvani tržišni fundamentalizam koji postaje dominantna ideologija dolaskom Margaret Thatcher i Ronalda Reagana na vlast u UK i SAD-u. Možemo reći, da tada započinje globalizacija kakvu danas poznajemo.

Narodi koji su u povijesti imali sreću prije konstituirati nacionalnu državu, a to su uveliko dominantni narodi, krajem 20. stoljeća mogli su nametnuti proces globalizacije i napuštanja klasične zamisli nacionalnih država. Nasuprot velikim dominantnim narodima, mali narodi tek u jeku proces globalizacije uspostavljaju svoje nacionalne

države, odnosno tek što su počeli uživati teško stečenu suverenost, već se nalaze pred mogućnošću gubitka.⁵

Institucije koje provode tržišni fundamentalizam su, uz naveden Bretton Woods institucije, WTO, NATO, G7. Megakorporacijama je zapravo tržišni fundamentalizam samo dobar izgovor, budući da posjeduju toliku moć i toliki kapital da im nitko ne može konkurirati pod pravilima tržišnog fundamentalizma. Jačanjem monopola, oni jačaju svoju moć, te putem medija, filmova, interneta tržišni fundamentalizam predstavljaju kao doktrinu koja svima pruža jednake mogućnosti što vodi do pada socijalističkih društava.

Cilj globalizacije je globalizirati cijelo svjetsko gospodarstvo, pretvoriti svijet u jedno veliko globalno tržište. No problem leži u SAD-u, koji je najmoćnija svjetska ekonomska sila te tako sve institucije padaju pod njezin utjecaj i zajedno kontroliraju svjetsko gospodarstvo, tako da se sve odvija po želji SAD-a. Svjetsko gospodarstvo se prilagođava potrebama i željama SAD-a, a ne obrnuto.

1.3. GLOBALIZACIJA I NERAZVIJENOST

Danas je opće poznato da proizvodnja u svijetu raste puno brže od broja stanovnika, još od 19. stoljeća, no vidljivo je koliko je neznatno rast produktivnosti imao utjecaja na zemlje poput Nigerije i Etiopije, u kojima se još uvijek vodi utrka između rasta stanovništva i proizvodnje hrane.

Najveće probleme sa razvijanjem imaju zemlje s niskim dohotkom čije stanovništvo ima malu stopu pismenosti i kratak životni vijek, ili bolje rečeno, koji jedva preživljavaju. Većina tog stanovništva se bavi isključivo poljoprivredom, jer zbog opće zaostalosti nemaju priliku zaposliti se u industriji ili ostalim nepoljoprivrednim djelatnostima. Takvo stanovništvo čini 55% ukupnog stanovništva, i ostvaruje samo 1/5 dohotka visoko razvijenih država.

⁵ Milardović A, Njavro Đ., 1999., „Globalizacija, u zborniku radova Globalizacije“, priredio A. Milardović, Pan Liber, Osijek, str. 20

Zbog siromaštva takve zemlje nemaju mogućnost školovanja, te tada dolazi do nedostatka kapitala koji onemogućuje uvođenje novih tehnologija i poboljšanja u proizvodnji. U takvom začaranom krugu, jedna prepreka dovodi do druge.

No postoji i pozitivna strana takve priče. Slabije razvijene zemlje preuzimajući znanje i tehnologiju razvijenih zemalja i prilagođavajući ih lokalnim prilikama i ljudima, mogu puno brže napredovati u odnosu na ostale razvijenije zemlje, npr. Engleska. Do problema dolazi što bez kvalificiranih inženjera, znanstvenika i poduzetnika nema ni napretka. Potrebno je daljnje ulaganje u obrazovanje, i zadržavanje kvalificiranih stručnjaka koji će doprinijeti napretku svojoj zemlji. Ukoliko se uloži dovoljno napora za ulaganje u kapital određene države i poboljša se zdravstvo i obrazovanje, kvalificiranost ljudi, i obuzda rast pučanstva, tada bi se mogao prekinuti krug siromaštva i potaknuti ekonomski razvoj. Znanje i informacije ključni su za gospodarski razvoj jer to doprinosi tržišnom razmjenom te otvaranjem kapitala. Primjeri takvih zemalja su Tajvan, Južna Koreja koje su uspjele postići čak i dohotke visokorazvijenih zemalja.

Antiglobalistički pokret se razvijao i jačao usporedno s jačanjem globalizacije, i jedan od ciljeva mu je ukazivanje na nejednakosti u svijetu, ali i borba protiv politike međunarodnih institucija (MMF, Svjetska banka). Najviše sljedbenika ovog pokreta je dobio na zapadu, tj. u razvijenim zemljama jer su oni prvi postali svjesni nedostatka globalizacije.

2. ASPEKTI GLOBALIZACIJE

U ovom poglavlju ćemo govoriti nešto više o samim aspektima globalizacije koji se odražavaju na svim poljima života i djelovanja suvremenog čovjeka, a koji se odnose na ekonomiju, politiku i kulturu na koju je jako utjecao razvoj sustava komunikacije. Pogrešno je mišljenje da se globalizacija odnosi samo na velike sustave, jer se ona javlja svuda oko nas i utječe na sve vidove naših života. Iz toga je globalizacija složeni niz procesa. Dok većina ljudi o njoj razmišlja kao odvlačenja moći iz lokalnih zajednica u globalnu sferu, ona ne da odvlači moć nego je gura dolje, te time stvara sve veći pritisak na lokalnu autonomiju. Tako na pritišće sa svih strana i ona je razlog oživljavanja lokalnih kulturnih identiteta u različitim zemljama.

Tako razlikujemo tri ključna aspekta globalizacije:

- ekonomski aspekt
- političko – pravni aspekt
- kulturni aspekt.

Prvi aspekt o kojem ćemo govoriti je ekonomski aspekt. U ekonomskom smislu globalizacija je proces u kojem se smanjuju ili u potpunosti ukidaju prepreke u međunarodnoj ekonomskoj razmjeni te se povećava ekonomska integracija među zemljama. To je proces povezivanja industrijskih i financijskih aktivnosti na svjetskom tržištu, a na osnovi znanstveno-tehnološke i informacijsko-komunikacijske revolucije. Multinacionalne tvrtke u svoje poslovanje uključuju milijune ljudi koji su širom svijeta udaljeni milijunima kilometara, ali zahvaljujući tehnologiji su međusobno povezani. Na takav način se gospodarstvo sve više širi, bez granica, i posluje se kao da nema gospodarskih i političkih prepreka.

Drugi aspekt koji ćemo spominjati, je politički aspekt globalizacije, ali ne manje važan od prethodnog. Politički aspekt globalizacije se odnosi na narušenu državnu suverenost nastalu uključivanjem u međunarodne zajednice, ugovore te organizacije. Stvara se sustav globalnog upravljanja koje ograničava dosadašnju moć države pri čemu nastaje temelj za stvaranje nove, nadnacionalne države. Kako država slabi to se posebno uočava u području financija. Proces globalizacije je pokrenut od strane velikih i moćnih za željom da postanu još veći i još moćniji. Manje i nerazvijene zemlje

su u pravilu ovisne o vanjskoj ekonomiji nego razvijene zemlje, i iz toga razloga svaka promjena u svjetskoj ekonomiji ima značajan utjecaj na ekonomiju male zemlje. Zemlje koje su u tranziciji globalizacija je dodatan izazov, i kod takvih zemalja nije pitanje priključiti se globalizaciji ili ne, nego kako i na koji način se priključiti. Ukoliko postoji pravilno prepoznavanje uzorka, efekta i procesa globalizacije omogućuje se tim zemljama uspješnije provođenje samog procesa tranzicije. Internacionalizacija i regionalizacija uz globalizaciju postaju izazovi današnjim državama. Stvaraju se međunarodne i regionalne udruge preko kojih se mogu vršiti pritisci na vlade države, ali se i uspostavljaju veze s ljudima u cijelom svijetu.

Pojedini autori smatraju da se najveće promjene globalizacije događaju u kulturi. To možemo prikazati činjenicom da se danas velikom brzinom uvodi zajednički svjetski jezik, engleski jezik. Te je tako engleski jezik postao drugi najrasprostranjeniji jezik u svijetu koji se govori, prvi jezik je kineski. Jezik je odigrao važnu ulogu jer se upravo njime koriste masovni mediji. Niti jedna druga medija nije toliko ukorijenjen i toliko bitan za ostvarenje političkih ciljeva, koliko sam jezik. Jezik se koristi ne samo da stvori zajedništvo oko pojedinih objekata, kao što su sveti ili središnji objekti, nego i radi same komunikacije.⁶

Jasna je činjenica da je upravo globalizacija ta koja je čovjeku dala mogućnost uvid u različitost. Iako se globalizacija temelji na međusobnoj povezanosti, postavlja se pravo pitanje koliko je svijet usprkos različitostima kultura, ekonomije, politike homogeniziran, jer svijet kao cjelina nije harmoniziran. Često se teorije globalizacije i modernizacije uzimaju kao istoznačnice, i smatra se da je put modernizacije, put pozapadnjenja svijeta. Učinci globalizacije ne vide se u pukom zbrajanju lokalnog i globalnog, nego u njihovom uzajamnom prožimanju koje kvalitetno mijenja život na lokalnim točkama i time povratno redefinira i globalni okvir⁷

⁶ Milardović A., *Globalizacija*, Osijek-Zagreb-Split, Pan liber, 1999., str. 25.

⁷ Tuđman M., *Globalizacija i identitet: rasprave o globalizaciji, nacionalnom identitetu i kulturi politike*, Zagreb, 2004., str. 34.

3. GLOBALIZACIJA – UZROCI, POSLJEDICE, POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI

Globalizacija je jedna od najpopularnijih tema današnjice. Dosadašnjim istraživanjem će malo ljudi znati reći što globalizacija zapravo znači, ali ovaj fenomen je postao stvarnost koji dotiče živote ljudi, uzrokujući debate oko toga koliko je zapravo pozitivna ili negativna.

Globalizacija nije samo fenomen ili prolazni trend, već je međunarodni sustav, koji danas oblikuje unutarnju politiku međunarodne odnose gotovo svih zemalja. U daljnjem tekstu ćemo se dotaknuti glavnih uzroka i posljedica globalizacije.⁸

- Uzroci: brzi razvoj znanosti i tehnologije, razvoj informacijskih tehnologija, novi lokacijski čimbenici, multinacionalne kompanije, troškovi transporta i brzina, kraj Hladnog rata, globalni problemi (klima, migracije...) i liberalizacija.
- Posljedice: nejednaki regionalni razvoj, društveni otpad, jaz između bogatih i siromašnih, uništavanje životne okoline, globalni ekološki problemi.

Glavni uzorci ili sile koje potiču proces globalizacije mogu se podijeliti na političke, tehnološke i ekonomske.⁹

Kako smo gore naveli glavne uzroke globalizacije, sada ćemo ih u daljnjem tekstu pobliže objasniti.

- Razvoj tehnologije: tehnološka revolucija, a pogotovo napredak u području razmjene informacija i u području komunikacija (Internet), bez sumnje su odigrale, i dan danas igraju, jednu od najznačajnijih uloga u nastanku i razvoju globalizacije. Internet danas predstavlja globalizaciju.
- Troškovi transporta i brzina: veliki porast trgovine kao bitan element ekonomske globalizacije ima za posljedicu smanjenje troškova transporta i njegovo ubrzanje.

⁸ Jovančević, R., *Ekonomski učinci globalizacije i Europska unija*, Zagreb, 2005., str. 1.

⁹ Hamilton, L., Webster, P., *The international business environment*, „izd. Oxford, 2012., str. 21.

- Kraj Hladnog rata: kraj rata se često spominje kao jedan od uzroka globalizacije. Tijekom trajanja hladnoratovske podjele svijeta na Istok i Zapad bilo je puno manje suradnje između država, nego što to danas imamo.
- Globalni problemi: globalni problemi koji se više ne mogu rješavati na pojedinačnoj razini država i regija odigrali su važnu ulogu u razvoju svijesti. Globalni problemi, kao što je globalno zatopljenje, kisele kiše, oštećeni ozonski omotač, izumiranje životinjskog i biljnog svijeta te kvaliteta ljudskog života zahtijeva globalnu politiku i globalnu svijest.
- Liberalizacija: kritičari ukazuju na to da globalizacija nije prisilni proces, već su njeni procesi nastali kao posljedica politike dereguliranja pod vodstvom SAD-a nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Globalizacija garantira demokratsku kontrolu od strane građana, dopuštajući da na institucije vrše utjecaj i oni koji nemaju ekonomsku moć, te definira korištenje svjetskih prirodnih bogatstava vodeći računa o potrebama svih ljudi današnjice, a nadalje budućih generacija. Globalizacija kao i svaki drugi proces ima svoje pozitivne i negativne učinke na pojedince, poduzeća, države i nadnacionalne institucije. ¹⁰

Tijekom uzroka i posljedica globalizacije bitno je navesti i njezine pozitivne i negativne učinke. U daljnjem tekstu ćemo obraditi koji su to pozitivni učinci globalizacije.

Pozitivni učinci globalizacije:

- Lakši pristup i dostupnost svijeta u najširem smislu te riječi
- Lakši pristup informacijama, znanju, zemljama, kulturi, tehnologiji, ekonomiji...
- Slobodno tržište – slobodno kretanje ljudi, kapitala
- Ubrzanje svjetskog gospodarskog razvoja
- Brisanje granica država
- Uz pomoć tehnologije ne postoji geografska prepreka

¹⁰ Lazibat T., Kolaković M., *Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije: međunarodna razmjena i međunarodno tržište*, Zagreb, 2004., str.8.

- Razmjena demokratskih pogleda između različitih država – tolerancija i poštovanje tuđeg mišljenja
- Slobodno tržište potiče na razvoj obrazovanja
- Raste komunikacija među državama i njihovim stanovnicima
- Transakcije između udaljenih tržišnih sudionika se organiziraju u kratkom roku
- Zaštita okoliša
- Povećavanje zaposlenosti

Negativni učinci globalizacije:

- Amerikanizacija lokalnih i nacionalnih kultura
- Produbljenje između bogatih i siromašnih
- Nejednakost između nerazvijenih i razvijenih zemalja su sve veći
- Razvijene zapadne zemlje nameću svoja mišljenja drugim nerazvijenim zemljama
- Problemi odlaska radne snage (zemlje u tranziciji)
- Uniformiranje ukusa, običaja, navika
- Globalizacija omogućuje prevelike profite i moć kompanijama za koje se vezuje ogromna količina kapitala
- Utječe na okoliš
- Socijalna degeneracija.

Globalizacija je danas nepobitna činjenica – ne možemo ju odstraniti, niti zanemariti, svugdje je oko nas te ju treba prihvatiti i usmjeriti na dobro.

Globalizacija donosi brojne pogodnosti, poput ulaska na nova tržišta, nova tehnologija, veća kulturna osviještenost, modernizacija poslovanja i društva. No, nažalost, postoje i brojne negativne strane i opasnosti. Neke od negativnih strana su iskorištavanje gospodarske moći, nestanak pojedinih naroda, brisanje razlika među narodima i ljudima (brisanje kulture). Utjecaj globalizacije na mikrorazini i one koje nemaju globalnih ambicija moraju zadovoljiti globalno postavljene standarde tj. moraju zaštititi svoj udio na domaćem tržištu. Tržište je lokalno, ali konkurencija je globalna. Globalizacija je faktora razvoja suvremenih međunarodnih ekonomskih odnosa kojeg prati, kako pozitivnih, tako i niz negativnih efekata koji se uglavnom odražavaju na

slabije zemlje – zemlje u razvoju. Samim time proces globalizacije omogućava nejednaku raspodjelu profita. Intenzivira se korištenje jeftine radne snage, te uz činjenicu povećanja ukupne zaposlenosti, jaz između bogatih i siromašnih se sve više povećava.

4. EKONOMSKA GLOBALIZACIJA

Zbog same teme završnog rada, odlučio sam spomenuti ekonomsku globalizaciju, za koju smatram da je izuzetno bitna jer je globalizacija posljednji stadija u neprestanome procesu društvene promjene. Nova ekonomija se ne može razvijati samo na nacionalnoj osnovi, jer novu ekonomiju ne provodi država, već poduzeće, i ona se samim tim zasniva na digitalizaciji poslovnih komunikacija. Bolje rečeno, proizvodnja i razvoj nove tehnike informacija i komunikacija su u konačnosti doprinijele su mogućnosti provođenja sadržaja nazvanih nova ekonomija.

Pod djelovanjem tržišnih zakona, međunarodnih ekonomskih organizacija i ustanova, te međunarodnih multinacionalnih kompanija, sa snažnim poticajima kroz razvoj tehnologije u oblasti informatike i komunikacija, provodi se ekonomska globalizacija kao jedan prirodan i nužan proces rasta međunarodnih tokova roba i kapitala. U vezi s tim, globalizacija ne može biti samo predmet ekonomske nauke, nego se može promatrati i sa sociološkog i političkog aspekta.¹¹

Kao osnovne karakteristike globalizacije navode se:¹²

- Nova tržišta – rastuća globalna tržišta u uslugama – bankarstvo, osiguranje, transport, nova finansijska tržišta koje su deregulirana, globalno povezana i otvorena 24 sata, deregulacija antitrustovskih zakona, globalna tržišta za potrošače s globalnim brendovima i dr.
- Novi akteri – multinacionalne korporacije koje dominiraju svjetskom proizvodnjom, rastuća međunarodna mreža nevladinih organizacija NVO, WTO – prva multinacionalna organizacija koja ima ovlasti da natjera države da se pridržavaju pravila trgovine, snažniji regionalni blokovi koji dobivaju veću važnost i pregovaračku moć
- Nova pravila i norme – tržišne politike, povećana privatizacija i liberalizacija, demokracija kao najbolji i najefikasniji politički oblik, ugovori i konvencije o

¹¹ Hodžić K., *Uvod u ekonomiju*, Tuzla, 2005., str. 181.

¹² Kasumović M., *Osnove ekonomije*, Tuzla, 2011., str. 164.

globalnoj zaštiti okoline i multilateralni dogovori o trgovini, uslugama i investicijama

- Nove metode komunikacije – brži i jeftiniji transport željeznicom i vodom, faks, mobilni telefoni, Internet, elektronska komunikacija koja povezuje više ljudi u isto vrijeme, kompjuterski dizajn i proizvodnja.

Ako ekonomsku globalizaciju shvatimo kao „rastuću privrednu međuzavisnost država širom svijeta“, tada moramo biti svjesni da nije dovoljno da privredne veze prelaze granice država ili regija, već je potrebno da se uspostavlja s veliki brojem zemalja i da imaju tendenciju obuhvatiti cijeli svijet, tj. postati globalne i sastavni dio procesa ekonomske globalizacije.

Ekonomska globalizacija u prvom redu označava stvaranje i utvrđivanje pravila jedinstvenog svjetskog tržišta slobodnom konkurencijom i razvojem, a protivnici s druge strane tvrde da velike multinacionalne korporacije koriste već zarađeni kapital da onemoguće stvaranje konkurenata s kojima bi morali dijeliti tržište.

Ekonomska globalizacija je prirodan, tj. nužan proces i proizvod djelovanja tržišnih zakona međunarodnih ekonomskih politika, međunarodnih ekonomskih ustanova, organizacija, država, i transnacionalnih i multinacionalnih kompanija. U tom procesu posebnu ulogu igra razvoj tehnologije u nivoima informatike i komunikacije. Glavni tokovi globalne ekonomske integracije – međunarodni tokovi roba i kapitala kreću se ciklično, ali imaju jasnu tendenciju brzog rasta, znatno bržeg nego što je to rast ukupnog proizvoda. Efekti ugledanja, tj. demonstrativni efekti, prvo globaliziraju ukusa i modele potrošnje što je nekada dobro, a nekada loše. Ekonomska globalizacija obuhvaća globalizaciju proizvodnje, tržišta, konkurencije, tehnologije, korporacija i industrije, a međunarodna tržišta roba, tržišta rada i kapitala čine ekonomiju i kao takvi definiraju ekonomsku globalizaciju.

Kada pričamo o ekonomskoj globalizaciji bitno je napomenuti i njezine karakteristike. Bitne karakteristike ekonomske globalizacije su intenziviranje društvenih veza širom svijeta, i to na način da veoma udaljena mjesta bivaju povezana u toj mjeri da događaji u jednom mjestu mogu biti uzrokom ili posljedicom događaja u nekom drugom koje je stotinama ili milijunima kilometara udaljeno, i obrnuto; najveća

je ekonomska i društvena promjena još od industrijske revolucije; proces porasta veza između društva i problema; proces kojim se intenzivira konkurentnost na tržištu; pokretanje snaga svjetskog tržišta i ekonomsko slabljenje država.

4.1 GLOBALIZACIJA COVID-19

Tijekom prosinca 2019. nova bolest počela je privlačiti određenu pozornost medija širom svijeta. Znanstvenici su brzo otkrili, da je uzrok ove bolesti virus „Corona“, koji se prvi puta tada pojavio u kineskom gradu Wuhan. Od tada se paralelno povećavaju javni strahovi potpomognuti masovnim medijskim izvještavanjem o širenju virusa u druge dijelove svijeta. Virus je 11.02.2020. godine dobio i znanstveni naziv COVID-19. Virus se pretvorio u veliku katastrofu za svijet, građane i globalnu ekonomiju svugdje po svijetu. U slučaju Kine, kašnjenja sa najavom virusa, uslijed uvjeravanja kineskih zvaničnika, da mogu obuzdati širenje virusa, dovelo je do izbijanja i širenja virusa izvan Kine i tako je od epidemije u Kini nastala svjetska pandemija koja ostavlja ogromne posljedice na globalizaciju. Covid-19. je nesumnjivo pokazao, da ni nacionalne vlade ni međunarodne organizacije nisu bile spremne za neposredan i efikasan odgovor u suočavanju sa smrtonosnom globalnom pandemijom. Kritičari optužuju WHO (Svjetska zdravstvena organizacija) da je oklijevala sa proglašenjem epidemije i da nije uspjela uvjeriti kinesku vladu, da bude transparentnija i konkretnija, kako bi olakšala sveobuhvatno ispitivanje situacije u prvim danima epidemije. Bez obzira na zdravstveni aspekt, koji predstavlja virus Corona, to postavlja globalnu ekonomiju i globalizaciju pred test i izazov, koji prijete akutnom globalnom ekonomskom krizom, a prvi pokazatelj ove krize je ubrzan pad svjetskih cijena nafte. Sve svjetske burze su zabilježile veliki pad. Do kraja 2020. političari i investitori su vjerovali da će virus Corona imati ograničen utjecaj na globalnu ekonomiju, a njegove negativne posljedice uglavnom bi mogle biti ograničene samo na kinesku ekonomiju. Još nije poznato kakve će dugoročne posljedice imati izbijanje pandemije na globalnu ekonomiju, ali sigurno je, da i dalje otežava trgovinske veze i nesmetan protok robe i usluga između zemalja svijeta. Te veze su građene desetljećima zahvaljujući procesu globalizacije. Najveću štetu od ove krize će imati Bliski Istok, posebno zaljevske države, koje su ovisne o izvozu nafte, čak i više od 90% prihoda njihovih budžeta je izvoz nafte. Ova kriza se širi na sve zemlje svijeta, koje su zavisne od slobodne trgovine, posebno zemlje Europske Unije. Zatvaranje granica je najveći udarac

globalizaciji, kao npr. Automobilski sektor koji proizvodi dijelove u svim zemljama svijeta, mobilni uređaji također..

4.2 SAD vs KINA

Odnosi između SAD-a i Kine su sve hladniji. Spornih pitanja je mnogo: od trgovine i krađe intelektualnog vlasništva preko „Corona“ virusa pa sve do teritorijalnih pretenzija i utrke tko će prije na Mjesec. 2016. je tada novoizabrani američki predsjednik Donald Trump najavio kako želi smanjiti trgovinski deficit između SAD-a i Kine. Amerikanci su iz Kine uvozili puno više robe nego što su je u smjeru Kine izvozili. Trump je 2018., pozivajući se na jedan zakon o trgovini iz 1974., uveo kaznene carine na robu iz Kine, i to uz obrazloženje kako Kina nije dostatno zaštitila intelektualno vlasništvo, te tako povrijedila interese Američkih tvrtki. Kaznene mjere kojima se prijetilo na početku su imale obujam od 50 milijardi američkih dolara, a s vremenom su narasle i do 500 milijardi američkih dolara. Kina je kritizirala američke kaznene carine i proglasila ih protekcionističkim mjerama. Svaki put nakon što su na snage stupile nove američke kaznene carine, Kina je reagirala uvođenjem kaznenih carina na robu uvezenih iz SAD-a, i to u istoj vrijednosti. Dok je na jednoj strani Washington bio vođen idejom trgovinske politike u skladu s Trumpovim predizbornim sloganom „America First“, Kina se prezentirala kao zagovornik otvorene globalne trgovine i globalizacije. Kina je itekako zainteresirana da se u SAD-u i dalje konzumiraju kineski proizvodi, zbog strukturnih reformi kineske nacionalne ekonomije i pandemije „Corona“ virusa, rast kineskog BDP-a je pod velikim pritiskom. Izvoz je i dalje važan faktor za konjunkturu, uz javne investicije i domaću potražnju- koja još nije porasla u dovoljnoj mjeri. Tijekom trgovinskog konflikta na meti američkih državnih službi našle su se i kineske hightech firme. Ministarstvo trgovine SAD-a najprije je usvojilo zabranu isporuke poluvodiča i drugih visokotehnoloških komponenti kineskoj tvrtki ZTE, i to na rok od sedam godina. Obrazloženje glasilo: zbog kršenja sankcija protiv Irana i Sjeverne Koreje. S istom argumentacijom SAD je postupio i protiv Huaweiija i još 68 poduzeća povezanih sa Huaweiijem. Izbijanjem „corona“ krize, Trumpu je to poslužilo kao još jedan razlog za kritiziranje Kine da su prekasno reagirali i informirali svjetsku zajednicu, prije svega Svjetsku zdravstvenu organizaciju (WHO) o virusu. Dok je SAD na jednoj strani napustio WHO, Kina je povećala svoje donacije toj organizaciji

Ujedinjenih naroda, koja u suzbijanju pandemije pomaže pogotovo onim zemljama koje imaju slabije zdravstvene sustave. Za Kinu je bitno globalnog ekonomskog poretka „win-win“ suradnja, odnosno podjednaka dobit za sve. U toj ekonomskoj interakciji pronalazi se rješenje globalnih sigurnosnih izazova, aktualne borbe protiv terorizma i migrantske krize, ali i dugoročne zaštite planeta od klimatskih promjena i nuklearnih prijetnji. Izvodimo zaključak da slobodna trgovina doprinosi ekonomskom i globalnom rastu, dok trgovinski protekcionizam smanjuje prosperitet na dugoročnom planu. Budućnost globalnog gospodarstva i novi ekonomski poredak ovisit će o pravilima i modelima rasta koje vodeće ekonomske sile odaberu kao podršku upravljanja trgovinskom i monetarnom politikom. O ekonomskoj politici SAD-a, odnosno o tome hoće li u duljem razdoblju zadržati protekcionizam ili će se vratiti liberalnom modelu, ovisit će pravac kretanja drugih vodećih svjetskih ekonomija, tu se misli ponajprije na Kinu, i način donošenja odluka u području trgovinske i monetarne politike. U novom međunarodnom globalnom poretku, ekonomski faktor imat će značajniju ulogu, a težište će biti na mehanizmima oporavka od posljedice svjetske krize koja je sve zahvatila pandemijom „corona“ virusa.

5. ANTIGLOBALIZACIJSKI POKRET

Kao i svaki pokret, tako je i globalizacija dobila svoj anti pokret – antiglobalizacija. Oni koji izražavaju nezadovoljstvo vezano za globalizaciju, ne protive se samoj globalizaciji i njezinom širenju svjetskog znanja, otkrića, izuma i povezanosti, već se prigovori odnose na pravila same globalizacije, ekonomije i sve veće siromaštvo u svijetu. Globalizacija je trebala donijeti neviđenu korist svima, no ipak su je počeli napadati iz razvijenih, i nerazvijenih zemalja. Dobrobit koju je trebala donijeti globalizacija nije bila onolika koliko su najavljivali. Cijena koja je plaćena za globalizaciju je ogromna – uništen okoliš, korumpirana politika, prebrze promjene u državama koje se nisu mogle kulturno prilagoditi. Oni koji su radili u bogatijim zemljama, zemljama u razvoju, uvidjeli su da nešto ne valja kada su financijske krize postale učestale, a broj siromašnih se iz dana u dan povećavao.

U mnogim dijelovima svijeta antiglobalizacija je pridobila ljude, ali najviše 'podanika' je pridobila tamo gdje se najviše i profitiralo od nje, u SAD-u.

Naziv su skovali mediji nakon velikih demonstracija u Seatleu 1999. godine, gdje se okupilo izuzetno šaroliko društvo prosvjednika. U početku se pokret javio poprilično stidljivo nakon hladnog rata jer su države poput SAD-a agresivno promovirale globalizaciju kao rješenje svih problema. Glavni argumenti antiglobalista su se sastojali u tome da će neograničena globalizacija dovesti do nejednakosti u svijetu, gdje će države Trećeg svijeta u potpunosti ovisiti o bogatijim industrijskim državama, i zaustaviti će se razvoj takvih država i na taj način će se jačati multinacionalne korporacije kojima je jedino stalo do vlastitog profita. Ali problem antiglobalista je što nisu dovoljno ujedinjeni, pa nemaju jasnu politiku kojom bi se vodilo njihovo djelovanje. Zapravo je riječ o pokretu za drugačijom globalizacijom, odnosno globalizacijom koja bi se pravednije odnosila prema ljudima diljem svijeta i koja bi se bolje ponašala prema okolišu. Glavni akteri pokreta kao pozitivne strane globalizacije ističu veću planetarnu svijet o ekološkim i socijalnim problemima i sve veću povezanost među ljudima. Antiglobalisti smatraju kako postoji još puno toga što se treba globalizirati, a među time su prije svega ljudska prava, tolerancija i poštivanje različitosti. Zbog svega toga smo svjedoci raznih prosvjeda diljem svijeta.

Prije samog detaljnijeg objašnjenja antiglobalizacijskog pokreta, potrebno je spomenuti društvene pokrete – sociološke teorije, analize i razmatranja društvenih pokreta s različitim ciljevima. Društvene pokrete možemo definirati kao djelovanja socijalnih transformacija koje nastaju kao odgovor na određene društvene promjene i uvjete. Kako smo ranije zaključili, globalizaciju možemo definirati kroz društvene promjene i uvjete. Pitanje je može li se antiglobalizacijski pokret okarakterizirati kao odgovor na te promjene i uvjete. Društveni pokreti se smatraju sastavnim dijelom modernog svijeta, te također se može reći kako je društveni pokret zapravo fenomen modernog doba. Sagledavajući povijest vidimo kako su se događali brojni društveni sukobi onih kojim imaju moć i onih koji nemaju moć, no najviše je bilo seljačkih pobuna s religioznim stavovima. Najviše se pokreta događalo nakon Drugog svjetskog rata, gdje su se nizale razne teme: pokret protiv rasne segregacije, diskriminiranje crnačke manjine, feministički pokret, ekološki pokret, i drugi. Veliki broj teoretičara je počeo s naglašavanjem razlike između prvih društvenih pokreta i onih nakon Drugog svjetskog rata. Prvi pokreti su bili okrenuti prema politici te klasnoj komponenti, dok su kasnije pokreti počeli biti okrenuti prema socio-kulturnoj sferi, a politička sfera je pala u drugi plan. Dakle, počelo se težiti prema slobodi, pravu na određeni stil života, a ne promjenu vlasti. Društveni pokreti ne žele osvojiti političku vlast, već ju ignorirati, ili čak i neki ukinuti.

Zajednički stav antiglobalizacijskog pokreta je da najviše koristi imaju globalne korporacije. Mnogi smatraju kako korporacije imaju puno veću moć od suverenih država te kako od njih dolazi najveća opasnost. Stoga nas ne treba čuditi kako mnogi antiglobalizacijski pokret etiketiraju i kao antikorporacijski. Unutar velikog globalnog antikorporacijskog pokreta imamo druge manje i specifičnije pokrete:

- osporavanje i reforma
- globalizacija odozdo
- odvajanje/delokalizacija.

Prvu skupinu, Osporavanje i reforma, karakteriziraju pokreti koji nastoje „nametnuti zakonska ograničenja na korporacije ili prisiliti ih na samo-ograničavanje“. Pokreti unutar ove skupine osporavaju legitimnost neoliberalnog reformuliranja uloge države i neophodnost podčinjavanja socijalnih prioriteta. Pojam reforme shvaća se kao strategijski pristup koji se unutar ove skupine manifestira kroz traženje nacionalnih

propisa, pravne izazove, mobiliziranje međunarodnih agencija, bojkote i prosvjede. Unutar ove skupine najvidljivija je i najjasnije antikorporacijska sklonost aktera. Unutar ove skupine ubrajaju se pokreti u zemljama Trećeg svijeta koji se protive strukturnim reformama MMF-a i Svjetske banke u svojim zemljama. Takve reforme im uništavaju okoliš i socijalnu sigurnost. Akteri ove prve skupine smatraju da najveću korist globalizacije imaju velike korporacije od politika, a većina tih korporacija koja ima korist je iz bogatijih zemalja na zapadu. Kako se globalizacija počela širiti, tako su organizacije koje se bave promoviranjem ljudskih prava i mira sve više počinju baviti posljedicama svjetskih financijskih institucija jer uviđaju sve lošije socijalno stanje u pojedinim regijama, za koje su odgovorne velike korporacije – MMF, Svjetska banka i WTO. Oni se zalažu za prestanak dominacija velikih korporacija jer svojim radom produbljuju siromaštvo i glad u svijetu. Područje kojim se bave ovakve kampanje su: kršenje radničkih prava, ljudskih prava i zagađivanje okoliša, korištenje djece kao radne snage i slično. Bitno je napomenuti i *Cyberpunk*, koji podrazumijeva korištenje interneta unutar pokreta, upravo zbog toga što je Internet mnogima omogućio neke od najboljih kampanja. Sve se više aktivista okreće ovakvom obliku djelovanja, budući da tehnologija ima sve veći utjecaj na život ljudi.

Skupinu Globalizacija odozdo karakterizira „globalizam ljudi“, odnosno stav kako su ljudi širom planeta suočeni sa sličnim problemima te da je potrebno stvoriti jaku globalnu koaliciju koja će učiniti korporacije i vlade odgovornima ljudima umjesto bogatoj eliti. U ovu skupinu ubrajamo ekološke pokrete i sve inicijative za zaštitu okoliša. Najpoznatije po svome radu za zaštitu okoliša su tri ekološke organizacije: World Wide Fund for Nature, Friends of the Earth i Greenpeace. Može se reći kako nema zemlje u kojoj nije došlo do sindikalnih nemira zbog provođenja reformi Svjetske banke i MMF-a, gdje je pred radničkim pokretom veliki izazov. Želja sindikata je da se pomoću globalizacije proširi radništvo širom svijeta i da su svi ujedinjeni, a ne da se radnici međusobno vide kao konkurencija. Akteri antiglobalizacijskog pokreta smatraju kako samo bogatije zemlje bilježe pozitivan rast slobodne trgovine, dok siromašnije zemlje ne mogu prodavati svoje proizvode na inozemnim tržištima.

Treću skupinu nazvanu Odvajanje/relokalizacija karakterizira stav kako čak ako „globalizacija odozdo“ i uspije u kreiranju drugačijih i pravednijih međunarodnih ugovora i pravila, dugoročna rješenja za današnje socijalne i ekološke probleme zahtijevaju niz malih, lokalnih inicijativa koje su različite u kulturi i okolišu u kojima se

nalaze. Smatra se da je anarhizam samo srce ovog pokreta budući da se umreženost pokreta, protivljenje naredbama moćnih i slično imaju korijene anarhističke tradicije. Akteri ove skupine su također i zagovaratelji održivog razvoja svijeta, koji ističe koliko je bitno razdavanje lokalnih resursa i zadovoljstvo lokalnih potreba od ekonomije. Ono također bitno, zagovaraju i zaštitu malih poduzetnika u njihovom susretu s velikim moćnim korporacijama svijeta.

Zajednička stvar svih aktera antiglobalizacijskog pokreta jest ublaživanje globalizacijskih problema poput uništavanja okoliša i socijalne nejednakosti. Ono oko čega se svi slažu je zapravo čija je krivica takvih problema, a to su moćne institucije i njihove politike. Prvi prosvjed se dogodio u Seattle-u, u SAD-u, 1999. godine, gdje su se dogodili prvi trgovinski pregovori, te je tako i nastao antiglobalizacijski pokret. Globalizacija je uspjela u jednoj stvari, ujediniti sve ljude svijeta, ali u prosvjedu protiv globalizacije.

Često za antiglobalizacijski pokret, osim antikorupcijskog pokreta, možemo čuti i naziv „pravedna globalizacija“. Globalizaciju smatraju nepravednim procesom koji favorizira samo bogate države i bogatu elitu. Te se tako globalizacijski sastanci uvijek odvijaju na 'tajnim lokacijama' gdje ih antiglobalisti neće pronaći. Kao i svugdje, i o globalizaciji su mišljenja različita, jedni je osuđuju, dok je drugima pametno rješenje za većinu problema u svijetu. Zahvaljujući napretku tehnologije, globalizacija se ubrzala. Kako se ubrzala tako se i povećala međuovisnost ljudi i zemalja, što zapravo povlači mnoge negativne posljedice na kulturnom, ekološkom i ekonomskom planu. Mnogi globalizaciju vide kao potencijal za smanjivanje siromaštva, a kao dokaz tomu je prosječni prihod obitelji koji se povećao za tri puta nego što je to bio prije 50 godina. Međutim, problem predstavlja što se povećao jaz između bogatih i siromašnih zemalja, veći dio bogatstva je podijeljen između manjeg broja država.

Antiglobalisti odbacuju sam naziv antiglobalizacija, a od 2002.godine su sami sebe prozvali alterglobalistima, budući da oni nisu protivnici globalizacije već samo teže boljoj i drugačijoj globalizaciji. Teže globalizaciji koja će se temeljiti na solidarnosti i

pravdi, koja će više gledati na ljudska prava, a ne da su na vlasti samo moćne korporacije koje upravljaju svima.

6. ZAKLJUČAK

Pojavi procesa globalizacije pogodovali su događaji nakon završetka Drugog svjetskog rata, osobito u Europi. Europske zemlje koje su tada bile potpuno razorene bile su novčano potpomognute od strane SAD-a, te je tada zapravo započeo postupak ekonomskog povezivanja. Globalizacijski proces je kompleksan fenomen čiji je utjecaj vrlo teško objasniti. Globalizacija je postala nezaustavljivi dio sadašnjosti i budućnosti sa svim svojim manama i nedostacima.

Proces globalizacije ne odnosi se samo na ekonomsku globalizaciju, nego sama globalizacija mijenja životne okolnosti. Kako globalizacija konstantno mijenja svijet oko nas, također uvodi promjene u poslovni svijet i sam koncept organizacije i poslovanja. Negativni i pozitivni učinci globalizacije mogu se lako uočiti na gospodarskom, političkom, socijalnom i kulturalnom području.

Globalizacija je najdublji negativni trag ostavila na stanovništvu diljem svijeta, gdje se uočava sve veći jaz između bogatih i siromašnih – bogati postaju sve bogatiji, siromašni sve siromašniji. Zbog takvog negativnog utjecaja kod stanovništva se pojavljuje sve veća socijalna nesigurnost koja dovodi do pogoršanja životnog standarda. Također je prisutan trend negativnog migracijskog salda, koji uzrokuje probleme na tržištu rada. Iz trenutne situacije je vidljivo, ukoliko se nastavi ovako, s vremenom će doći do pogoršanja ako se ne poduzmu adekvatne mjere.

Glavni cilj globalizacije je bio da donese neviđenu korist svima, ali to se nije dogodilo, te se stvara antiglobalistički pokret. Dobrobit koju je trebala donijeti globalizacija nije onolika koliku su najavljevali njeni zagovornici, a cijena plaćena za globalizaciju je velika, budući da je okoliš devastiran uslijed prebrzog razvoja, politika je korumpirana, a brze promjene zemljama nisu dale dovoljno vremena na prilagodbu. Antiglobalistički pokret se razvijao i jačao kako jača i globalizacija. Najviše sljedbenika antiglobalističkog pokreta možemo pronaći na Zapadu – u razvijenim zemljama, jer su oni prvi postali svjesni nedostataka globalizacije. Na žalost, nisu dovoljno ujedinjeni, pa antiglobalistički pokret nema jasan cilj i jasnu politiku koja bi trebala upravljati njihovim pokretom, pa se ponekada doimaju nejasno.

Uzevši u obzir cijelu globalizaciju, možemo reći da su prednosti svakako veće od mana, s tim da je nužno adekvatno upravljanje nizom ekonomskih, društvenih i političkih reformi, koje bi dovele do efekta pozitivnih za razvoj zemalja. No, što nam donosi budućnost globalizacije u ekonomiji, ostaje vrlo neizvjesno.

SAŽETAK

Svrha ovog rada je definirati svjetski fenomen globalizacije, koji danas predstavlja izazov za suvremeni svijet, a čiji utjecaj ne možemo izbjeći s obzirom da je prisutan u svakom pogledu života. Nakon objašnjenja što je globalizacija, cilj je bio dublje istražiti i sagledati aspekte globalizacije.

Mnogi napadaju globalizaciju kao lošu stvar, ali zanemaruju njezine pozitivne učinke. Za zagovornike globalizacije, koji su još više neuravnoteženi, jest napredak zemlje u razvoju koju moraju prihvatiti ako žele rasti i suzbijati siromaštvo. No iz dosadašnjeg iskustva zemljama u razvoju globalizacija nije donijela obećane gospodarske blagodati već je stvorila još veći jaz među zemljama. Tako ljudi u Trećem svijetu žive u krajnjem siromaštvu, s manje od jednog dolara na dan. Unatoč danim obećanjima da će se siromaštvo smanjiti, ono se još dublje ukorijenilo među ljude i povećao se broj siromašnih.

KLJUČNE RIJEČI: globalizacija, svijet, politika, ekonomija

SUMMARY

The purpose of this work is to define global phenomenon of globalization, which today is a challenge for the modern world, and whose impact we cannot avoid given that it is present in every aspect of life. After explaining what globalization is, the goal was to explore and look at aspects of globalization more deeply.

Many attack globalization as a bad thing, but ignore its positive effects. For proponents of globalization, who are even more unbalanced, it is the progress of a developing country that they must accept if they are to grow and combat poverty. However, from the experience so far, globalization has not brought the promised economic benefits to developing countries, but has created an even bigger gap between countries. So people in the Third World live in extreme poverty, with less than a dollar per day. Despite promises that poverty would be reduced, it became even more deeply entrenched among the people and the number of the poor increased.

KEY WORDS: globalization, world, politics, economic

POPIS LITERATURE:

KNJIGE:

1. Hamilton L., Webster P., *The international business environment*, 2. izdanje Oxford, 2012.
2. Jovančević R., *Ekonomski učinci globalizacije i Europska Unija*, Zagreb, 2005.
3. Lazibat T., Kolaković M., *Međunarodno poslovanje uvjetima globalizacije: međunarodna razmjena i međunarodno tržište*, Zagreb, 2004.
4. Milardović A., *Globalizacija*, Osijek-Zagreb-Split, Pan liber, 1999.
5. Milardović A., Njavro Đ., *Globalizacija, u zborniku radova globalizacije*, Pan Liber, Osijek, 1999.
6. Njavro Đ., *Globalizacija i identitet*, Zagreb, 2004.
7. Scholte J. A., *A Critical Introduction*, London: Macmillan Press LTD, 2000.
8. Tuđman M., *Globalizacija i identitet: rasprave o globalizaciji, nacionalnom identitetu i kulturi politike*, Zagreb, Udruga za promicanje hrvatskog identiteta i prosperiteta – UHIP , 2004.

INTERNETSKE STRANICE:

1. Globalizacija i antiglobalizacija , <https://elektronickeknjige.com/knjiga/simlesa-drazen/cetvrti-svjetski-rat/globalizacija-i-antiglobalizacija-br-mitovi-i-stvarnost/>
2. GATT , <https://www.thebalance.com/gatt-purpose-history-pros-cons-3305578>
3. What is globalisation , <https://globalisationguide.org/>